
HARDANGERVIDDA VILLREINUTVAL

ANALYSE

AV

FELLING OG KONTROLLKORT

2018

*Felling Hardangervidda 2018
Kvoter og fordeling av felte dyr
Kommunevis felling fordelt på dato
Radiomerkede simler – områdebruk i jakta
Fredningssoner
Stegaros / Mår
Innlevering / utfylling av kontrollkort
Overføring av kort
Felling av bukk i brunst
Innlevering og registrering av cwd-prøver*

**Utarbeidet for Hardangervidda villreinutval
av
Svein Erik Lund**

FELLING HARDANGERVIDDA 2018

Kommune	Totalt* kalv/su/fritt dyr	Kalv hunn	Kalv hann	1 ½ simle	1 ½ bukkk	Simle	Bukk	TOTALT
Vinje	286 44 / 43 / 199	11	12	3	12	35	109	182
Nore og Uvdal	271 40 / 40 / 191	4	5	2	2	14	50	77
Ullensvang	195 29 / 29 / 137	3	6	5	3	20	59	96
Eidfjord	222 34 / 34 / 154	2	10	5	1	18	55	91
Tinn	212 32 / 32 / 148	1	7	1	8	8	72	97
Ulvik	61 9 / 9 / 43	0	1	2	3	2	9	17
Odda	176 26 / 26 / 124	2	5	2	4	15	55	83
Hol	71 11 / 11 / 49	4	3	1	1	4	25	38
Aurland	3 0 / 0 / 3	0	0	0	0	0	3	3
Rollag	5 1 / 1 / 3	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	1502 226/225/1052	27	49	21	34	116	437	684

Ved kvotefastsettelsen i 2018 ble bestanden vurdert å være ca. 7.000 dyr før kalving og det var forventet en kalvetilvekst på rundt 1.500 kalv (ved jaktstart). Med en kalvetilvekst vesentlig lavere enn fastsatt mål i bestandsplanen, var utgangspunktet for årets jakt at det skulle tilrettelegges for en økning i kommende års kalvetilvekst. Dette tilsa en lav kvote med et moderat uttak av simler. I tillegg var hensynet til CWD-prøvetaking viktig.

Villreinutvalet mottok aldri under kvoteprosessen noen signaler fra offentlige myndigheter eller andre mht. antall CWD-prøver som burde samles inn fra Hardangervidda. Det ble imidlertid vektlagt å samle inn så mange prøver som mulig. Dette innenfor rammen av bestandsplanen som tilsa at kvoten burde resultere i bestandsvekst og vekst i bestandens produksjonsevne. Kvoten ble derfor satt så høyt som mulig uten risiko for bestandsnedgang og avskytingen ble rettet mot voksen bukk. En kategori dyr hvor det også er størst sannsynlighet for å påvise eventuelt CWD-forekomst – jf. resultatet fra avskytingen i Nordfjella.

Jaktresultatet på 684 felte dyr og resultatet fra kalvetellingen («1.600» kalv ved jaktstart) gir en bestandsvekst på noen hundre dyr. Det er da tatt hensyn til en ikke ubetydelig dødelighet utover registrert jaktuttak. Det lave uttaket av hunndyr gir økt andel simle i bestanden og på sikt økt kalveproduksjon.

KVOTER OG FORDELING AV FELTE DYR

Tabell 1: Prosentvis fordeling av felte dyr årene 2009 – 2018.

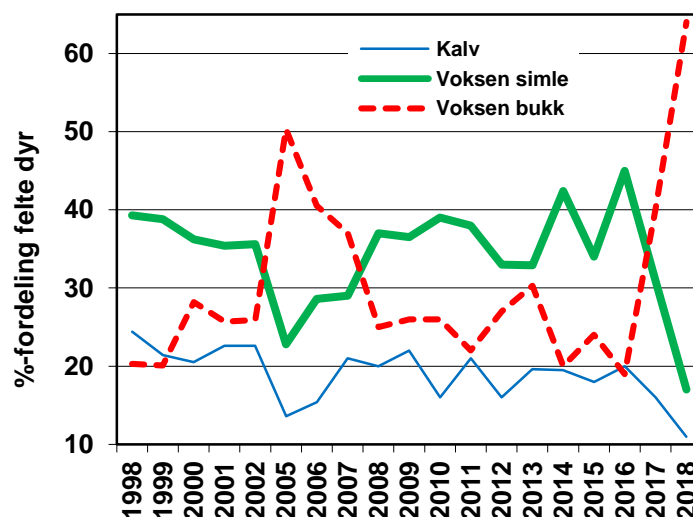
Type dyr	2018	2017*	2016*	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Kalv	11	16	20	18	20	20	16	21	16	22
Ungdyr	8	13	16	24	18	17	24	19	19	16
Simle	17	31	45	34	42	33	33	38	39	36
Bukk	64	40	19	24	20	30	27	22	26	26
Kvote	1500	6000*	8000*	8000	9.000	7.000	6.000	5.000	2.000	1.500
% fridyrkort	70%	35%	15%	15%	15%	25%	15%	15%	20%	25%

* I 2016 og 2017 var det ikke egne kalvekort. En kalv var inkludert i hvert av SU-korta.

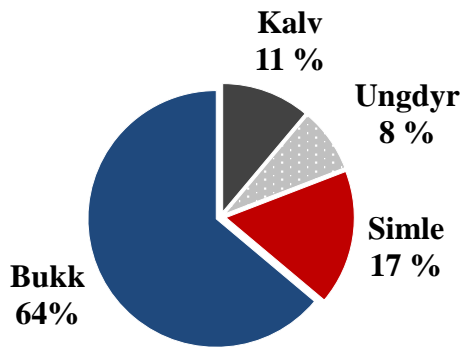
Bestandsmålet er mellom 2.000 og 2.500 kalver ved jaktstart og 40 % simle i bestanden etter jakt. I perioden 2014 – 2016 var det relativt høye kvoter og en høy andel simler/ungdyr i kvoten. Dette ut fra et ønske om reduksjon av simeandelen og dermed kalveproduksjonen. Bakgrunnen for dette var strukturtellingene som viste en for høy andel simler i bestanden og kalvetellingene i 2013 og 2014 hvor det ble fotografert over 2.500 kalver. Som tabell 1 og figur 1 viser så resulterte kvotene i en endret fordeling av felte dyr, med en større andel simler / hunndyr i uttaket. Spesielt i 2014 og 2016 ble uttaket av simler / hunndyr høyt. Et noe lavere uttak av simler / hunndyr i 2015 skyldes dårlig jakt dette året. Dårlig jakt gir nesten alltid overvekt av hanndyr da bukk skytes først dersom jegeren har valgmulighet.

I 2017 var det økende usikkerhet omkring bestandsvurderingene og fire minimumstillinger vinteren 2017/2018 styrket mistanken om at bestanden var lavere enn tidligere antatt. En gjennomgang av kalvetellingene fra 2015-2017 resulterte også i endrede og reduserte tall for antall fotograferte kalver. Flere år der reell kalvetilvekst var lavere enn forventet kalvetilvekst, som følge av redusert bestand og simleandel, forklarer den observerte og uønskede bestandsnedgangen. Endret bestandsvurdering var bakgrunnen for den kraftige reduksjonen i kvotestørrelsen 2018. Den store andelen frie dyr i kvoten skyldes ønsket om å øke simleandelen og dermed kommende års kalvetilvekst. Dette samsvarer også godt med behovet for flest mulig CWD-prøver fra voksen bukk.

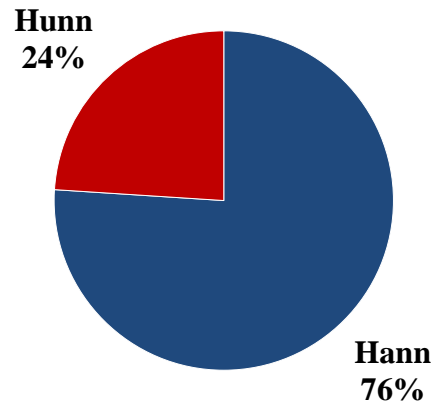
Kvoten på 1.500 dyr resulterte i 684 felte dyr. Dette er eksakt samme antall dyr som ble felt i 2009, hvor det også var 1.500 dyr i kvote. Forskjellen i fordelingen av type dyr som ble felt disse to årene, skyldes stor forskjell i andel frie dyr i kvoten.

Figur 1: Prosentvis fordeling av felte dyr årene 1998 – 2018.

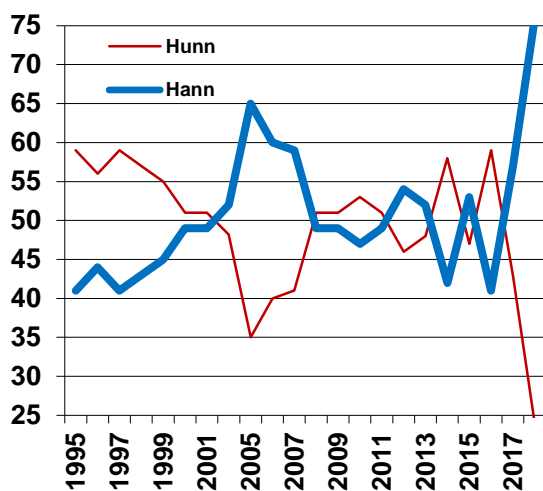
Figur 2: Fordeling av felte dyr høsten 2017.

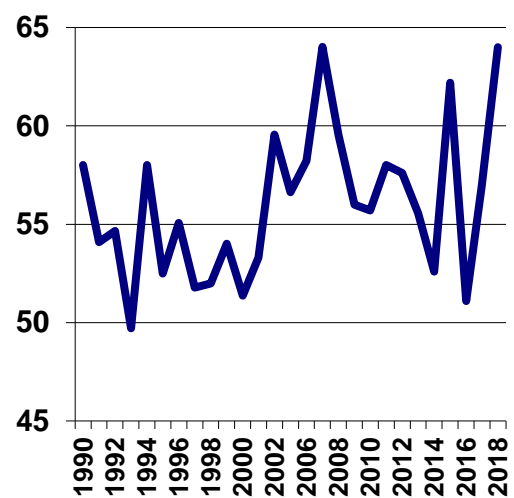
Figur 3: Kjønnfordeling felte dyr 2017.

Tabell 2: Kjønnfordeling hos felte dyr i perioden 2008 – 2018.

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Hannedyr	76	57	41	53	42	52	54	49	47	49	49
Hunndyr	24	43	59	47	58	48	46	51	53	51	51

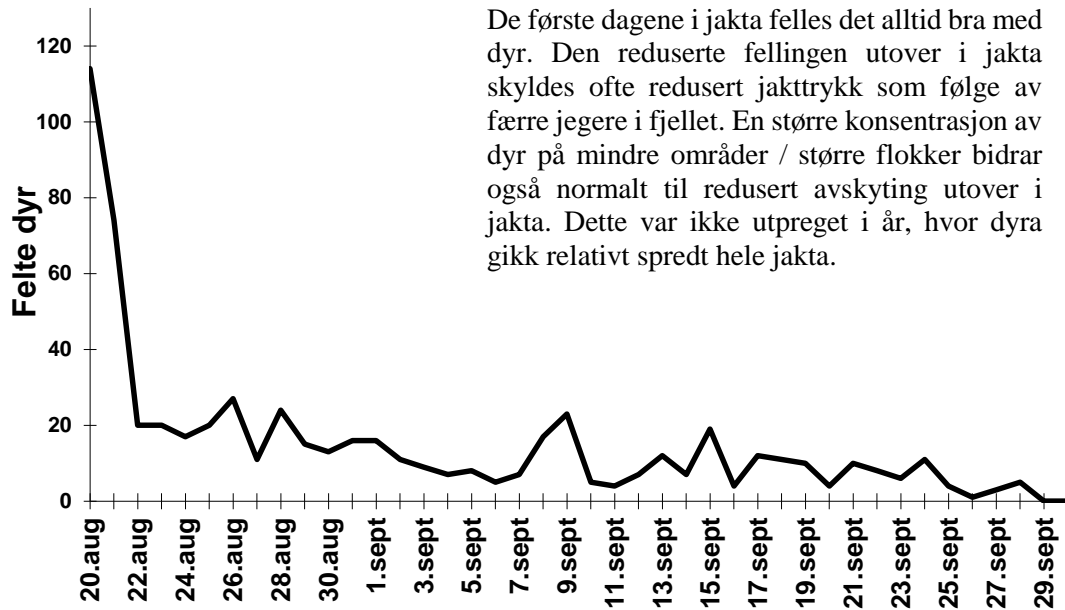

Figur 4: Kjønnfordeling felte dyr.

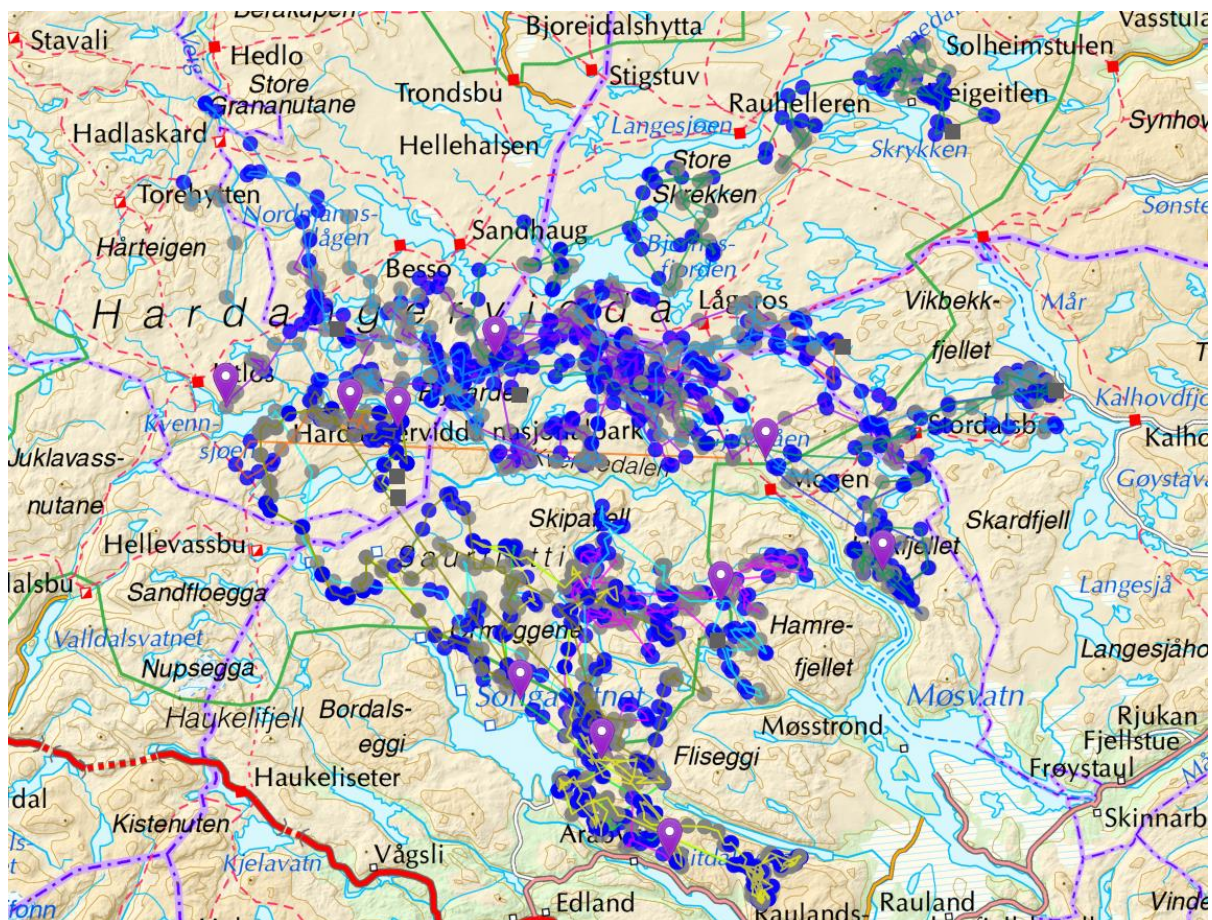

Figur 5: Andel bukkekalv blant felte kalver

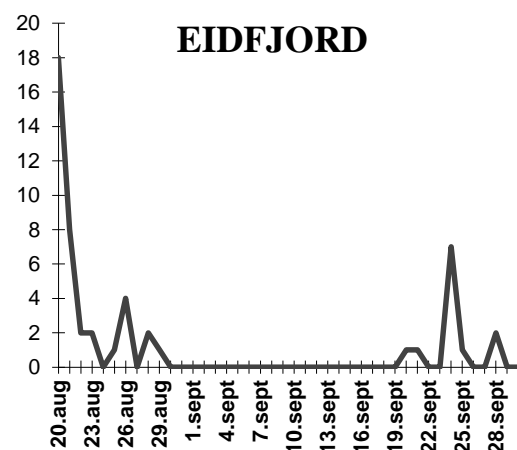
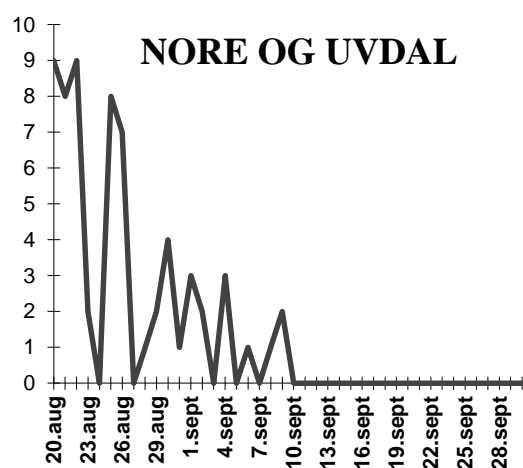
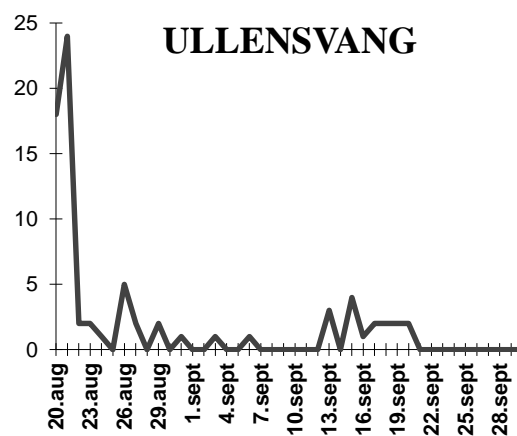
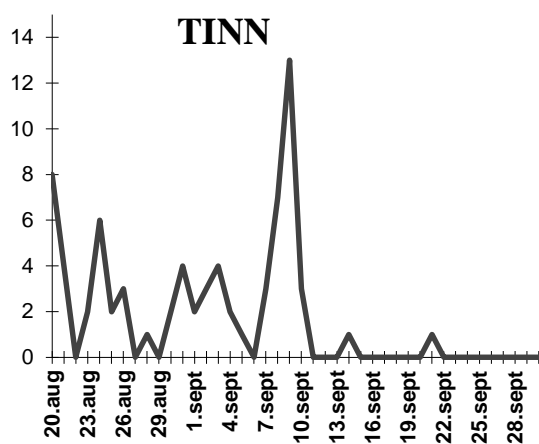
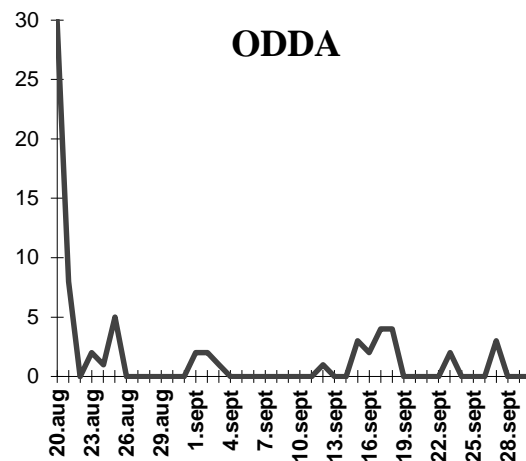
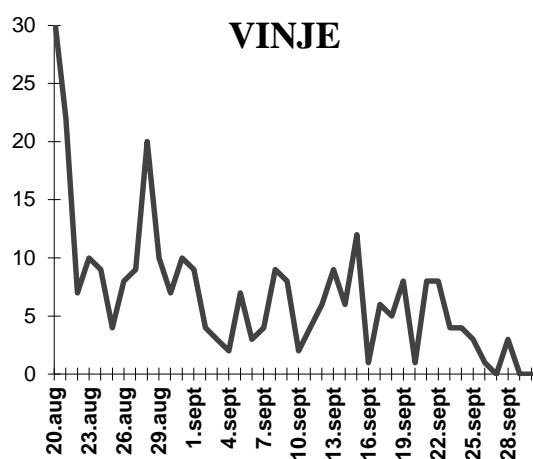
KOMMUNEVIS FELLING FORDELT PÅ DATO

Felling fordelt på den enkelte dag, samlet for hele villreinområdet.

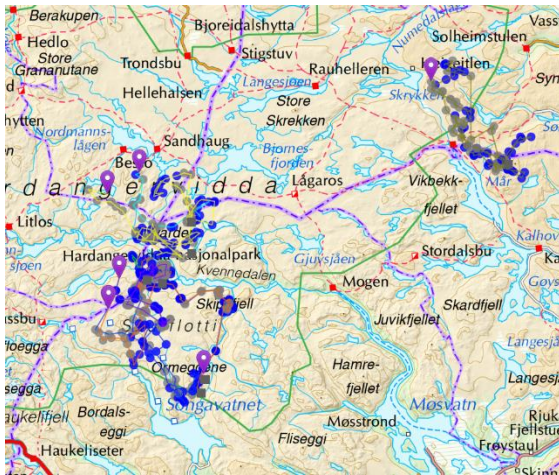

GPS-merkede simler sin arealbruk fra 20. august til og med 30. september 2018
(Det er i høst store hull i dataseriene og mangelfull oppdatering av posisjoner)

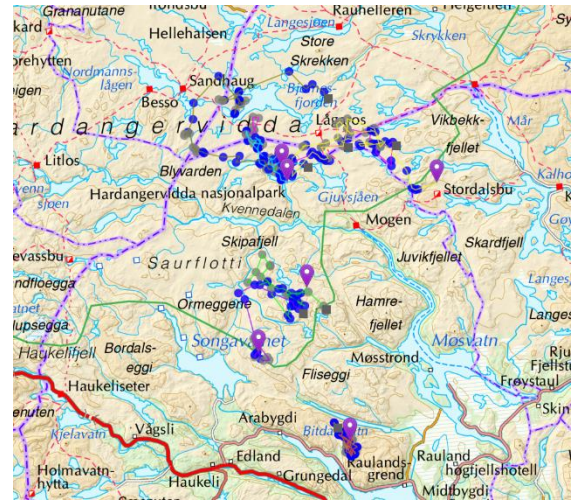

Figurene viser antall dyr som er felt i den enkelte kommune fordelt på dato. For Vinje inneholder figuren vesentlig flere felte dyr enn fellingsresultatet for Vinje. Dette skyldes at dyr felt i Vinje på kort fra vald i andre kommuner er tatt med i figuren. I offentlig fellingsstatistikk registreres felte dyr på det vald kortet er utstedt, ikke på det vald dyret er felt.

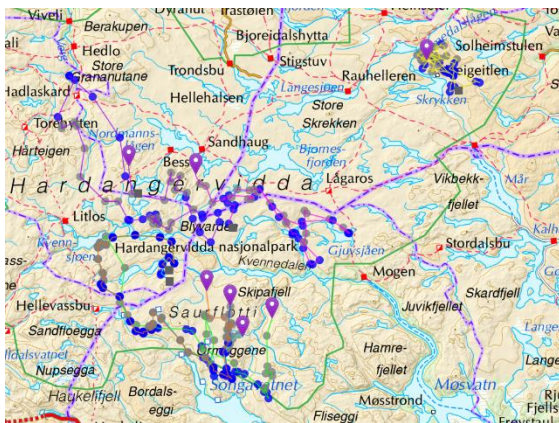
RADIOMERKEDE SIMLER – OMRÅDEBRUK I JAKTA

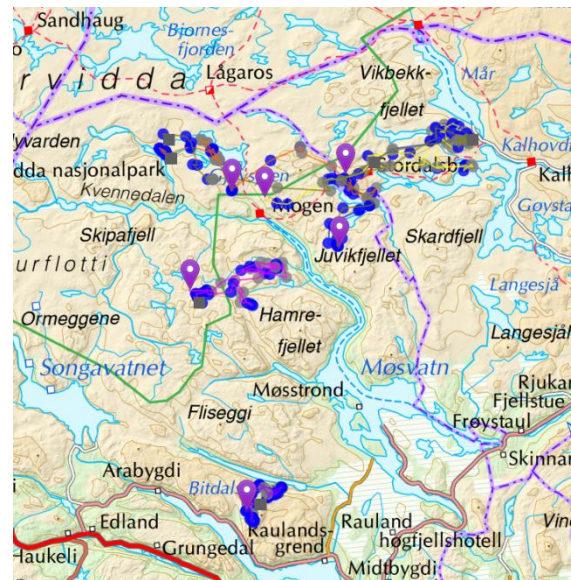
Perioden for jaktstart. 10-19. august.

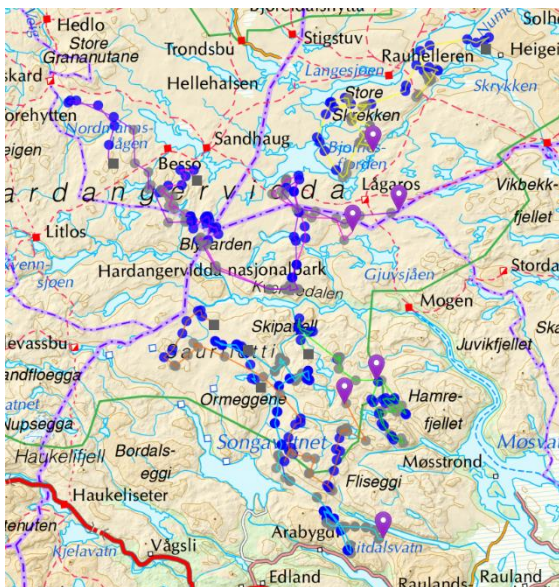
Perioden 1. - 5. september.

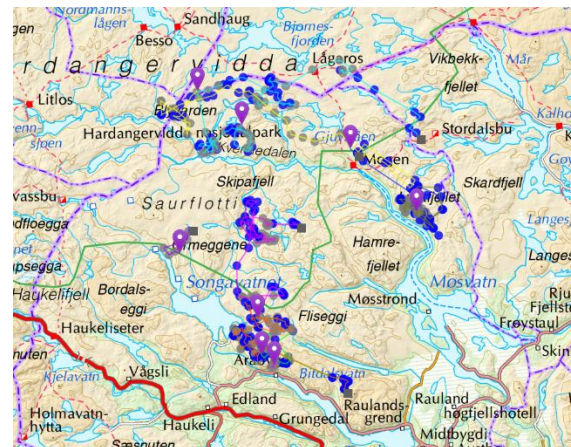
Perioden 20. - 25. august.

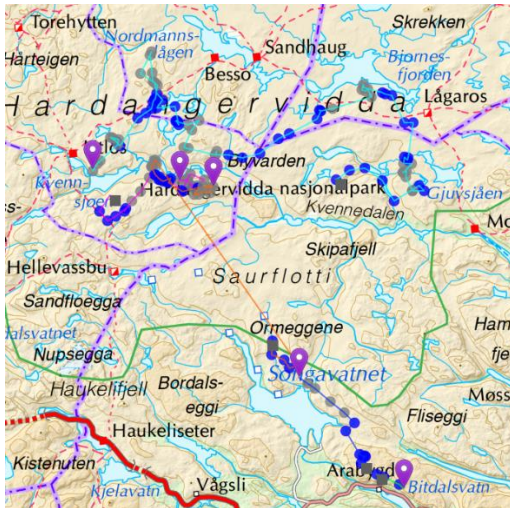
Perioden 6. - 10. september.

Perioden 26. - 31. august.

Perioden 11. - 20. september.

Perioden 21. - 30. september

Det er svært varierende med gps-posisjoner fra radiomerkede simler i jakta. Spesielt sist i jakta gir gps-posisjonene et dårlig bilde av områdebruken

Etter 15/9 er det kun posisjoner for fire simler. Etter 22/9 er det kun posisjoner for to simler. En simle har f.eks. ikke sendt posisjoner i perioden mellom 2/8 og 3/11. Flere av simlene har også lengre perioder i jakta uten oppdaterte posisjoner.

I ukene før jaktstart var det relativt stor bevegelse på flokkene. Det var mange mindre flokker og spredningen var stor. Dette var også tilfellet ved jaktstart noe som viser seg ved at det ble jaktet i alle kommunene de første dagene av jakta. Fellingen viser også at det var mindre flokker i et mye større område enn det som fremkommer av GPS-posisjonene til merkede simler. Dette synes spesielt å ha vært tilfellet i Hordaland og Vinje. Det ble i mye mindre grad enn tidligere år «en hovedtyngde med dyr» i et begrenset område. Spredte flokker og svært lavt jakttrykk synes å ha gitt en unormalt rolig jaktperiode, både for dyr og jegere. I perioden etter 10/9 var det i hovedsak dyr og jakt i Vinje kommune, i tillegg til noe jakt øst i Hordaland.

FREDNINGSSONER

Fredningssonene som ble opprettet i Hordaland og Buskerud er nå prøvd ut siden 2013. Det ble foretatt en gjennomgang av disse i en egen rapport i 2017. Fredningssonene synes å ha hatt ulik effekt og det var bl.a. grunnlag for å vurdere fredningssonenes utforming og andre tiltak før jakta 2018. Dette ble også gjort og resulterte i endret utforming på flere av fredningssonene.

Den desidert største fredningssonen er etablert i Ullensvang og Eidfjord, fra fylkesgrensa og vestover til Grotflott. Dette er den fredningssona som i størst grad har blitt «prøvd ut» da reinen hvert år har trukket vestover mot fredningssona. I motsetning til årene før fredningssona ble opprettet har reinen reist vestover i fredningssona, uten stopp ved fylkesgrensa. Det synes å være stor enighet om at fredningssona virker etter hensikten mht. å få reinen til å trekke vestover inn i Hordaland. Fredningssona har imidlertid båndlagt store jaktområder og det ble foretatt en justering av fredningssona i 2018. Målet var å frigjøre et større jaktområde, samtidig som den positive effekten fredningssona har hatt skulle opprettholdes. Flokker med GPS-merkede dyr trakk vestover inn i fredningssona i dagene før jaktstart. Trekket fortsatte i starten av jakta nord vestover og ut av fredningssona i vest.

Fredningssonen sør for Øvre- og Nedre Bjørnavatnet har ikke hatt en entydig positiv effekt på trekket vestover og har båndlagt relativt store jaktområder. I 2018 fikk fredningssona en ny utforming. Dette for å se om det var mulig å åpne større jaktområder samtidig som en kunne opprettholde forsøket med en fri trekk-korridor for reinen vestover. Flokker med GPS-merkede simler trakk inn i fredningssona dagen før jaktstart. Første jaktdagen trakk flokkene nord vestover, men benyttet ikke fredningssona til trekket vestover. Vestover reiste flokkene nord for fredningssona (nord for Nedre Bjørnavatnet) og på tur østover trakk flokkene sør for fredningssona (sør for Øvre Bjørnavatnet).

Fredningssonene i Hordaland skulle i utgangspunktet gjelde hele jakta, slik det har vært alle tidligere år. I september besluttet imidlertid alle de berørte fjellstyrene å oppheve fredningssonene fra og med søndag 16/9 kl. 07.00. Pga. manglende gps-posisjoner i perioden etter dette, er det ikke mulig å vurdere eventuelle effekter av at fredningssonen ble opphevet.

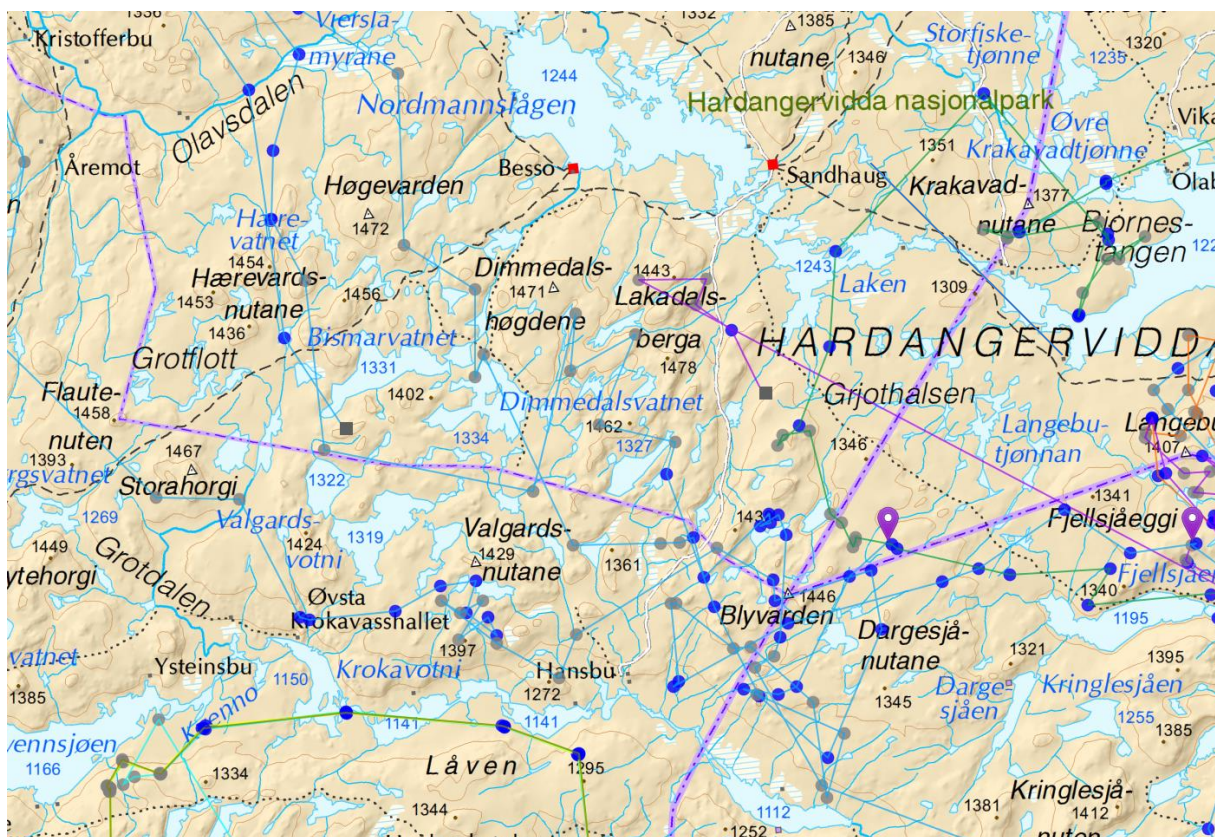
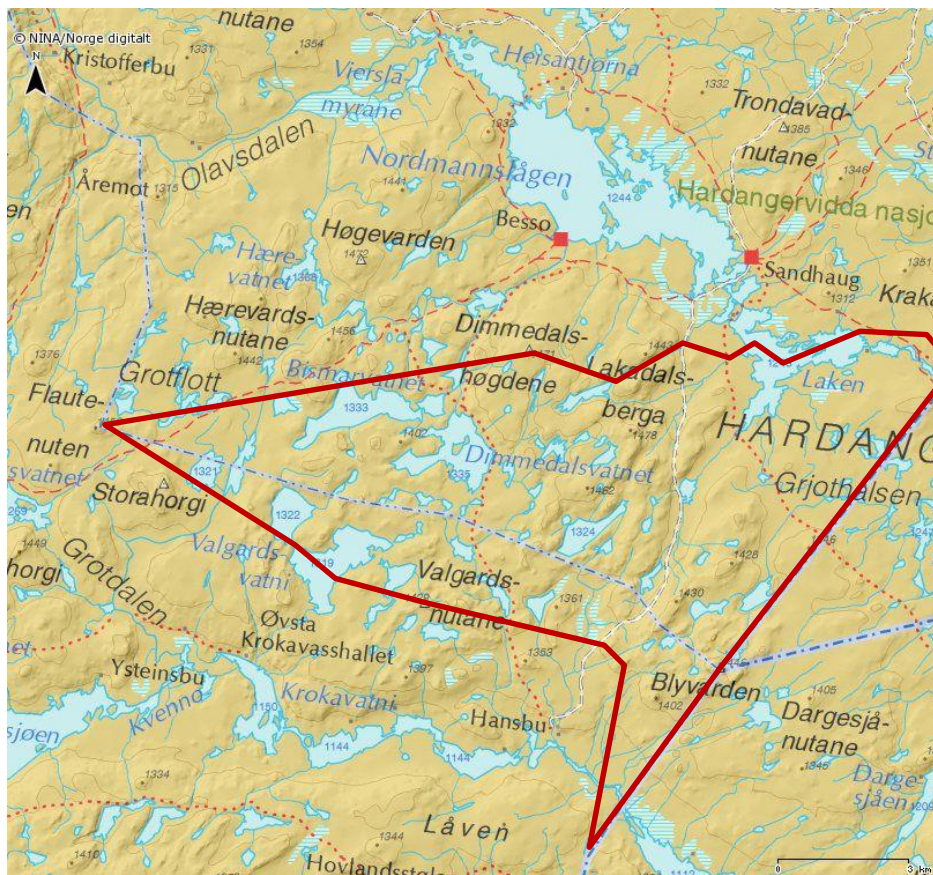
Fredningssonen på Øvre Numedal statsallmenning (HA55) har siden 2013 hatt noe ulik utforming de enkelte år. Fredningssonen har videre kun vært på sørsiden av Lågen og vært tidsbegrenset til perioden 20/8 – 5/9. I 2018 ble fredningssonen endret til også å gjelde areal nord for Lågen (HA56), samt å gjelde i hele jaktperioden. Fredningssonen ble mer rendyrket for å bedre trekket over Lågen i området mellom Bjornesfjorden og Geitvatnet. GPS-merkede simler viser at en flokk gjorde et forsøk på å krysse Lågen i dette området tidlig i august samt 31/8 – 1/9, uten å lykkes.

En utfordring i dette området er de mange fiskerne som fisker og også telter i trekkpassasjene over Lågen. Reinen ser ikke forskjell på jegere og fiskere. Øvre Numedal fjellstyret vedtok derfor å stanse stangfisket i dette området i perioden 20/8 – 30/9. Vedtaket ble påklaget og Miljødirektoratet opphevet fjellstyrets vedtak. Dette ut fra en juridisk vurdering av fjellovens § 30. Miljødirektoratet gjør også ulike vurderinger av tiltakets konsekvenser for villreinen og skriver (oppsummert); «*forstyrrelsen av villreinen må betraktes som normal, området er mindre sentralt mht. villreinens trekkmuligheter, reguleringen i området vil i liten grad forbedre villreinens trekkmønster eller områdebruk, økt felling kan gjøres gjennom fellesjaktavtaler, mindre behov for presisjon i forvaltningen når bestanden er liten, villreinen er robust mot forstyrrelser på denne årstiden, spesielt når bestanden er liten og har god næringstilgang*». Dette reiser en del interessante problemstillinger omkring offentlige myndigheters syn på fredningssoner og andre tiltak for å få en velfungerende bestandsforvaltning og en bedret arealbruk / helsetilstand hos rein. På bakgrunn av dette bør kanskje vedtak om teltingssoner i Hordaland / teltingsforbudssoner i Buskerud, soner som bare gjelder villreinjegere, vurderes på nytt? Bør de oppheves eller endres til å gjelde alle brukergrupper?

Opdal Renkompani sin fredningssone i Havfossområdet mellom Hettefjorden og Mårfjorden ble ikke benyttet av reinen i høst. Det var ikke dyr i nærheten av fredningssona i løpet av jakta. Fredningssona vurderes imidlertid å ha en svært viktig funksjon når det gjelder reinens mulighet til å trekke østover inn i Nore og Uvdal og inn i østre deler av Tinn. Dette da området er en av få mulige trekkveier som reinen kan benytte for å komme seg østover, bl.a. pga. den absolutte barrieren som er i områder ved Stegaros. Det er ved Havfoss også andre forhold som kan påvirke villreintrekket, slik som vassdraget, DNT-sti og jakt på sørsiden av fredningssona. Styring av annen ferdsel og utvidelse av fredningssona sørover bør vurderes. Først i august var det flokk med GPS-merket simle som forsøkte å krysse nordover ved Havfoss, men det ble med forsøket. Flokken trakk nordover vest for Hettefjorden og reiste østover i Nore og Uvdal nord for Eidsjøen. Dette viser igjen at det kan være grunnlag for å vurdere en fredningssone også mellom Kalven og Hettefjorden.

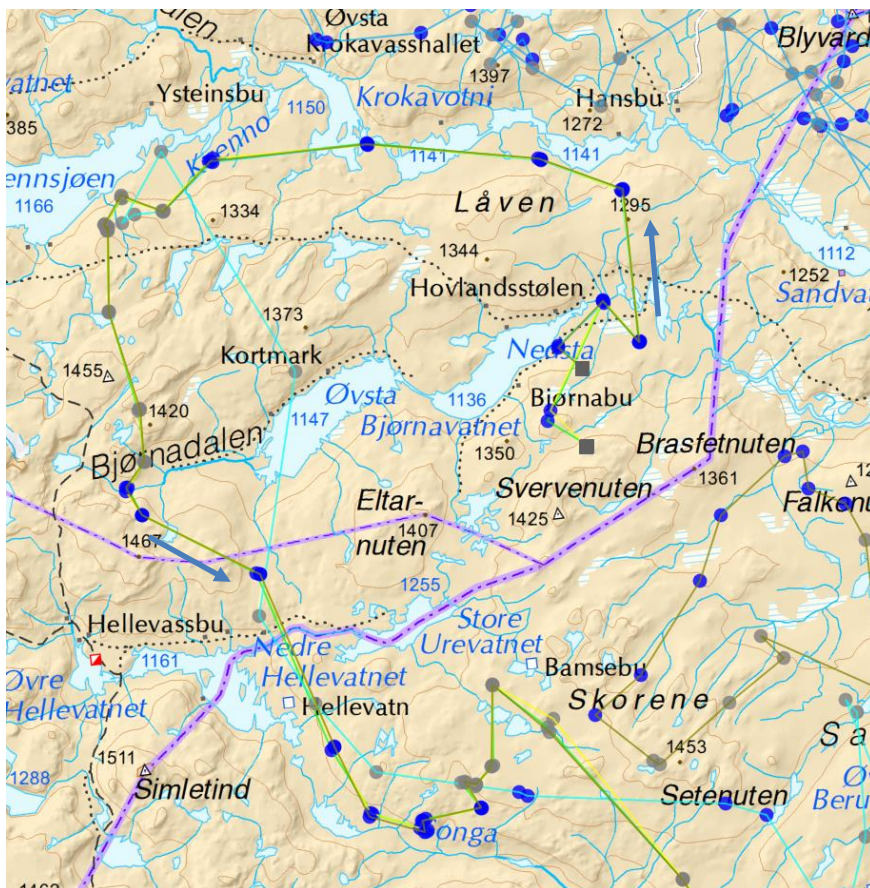
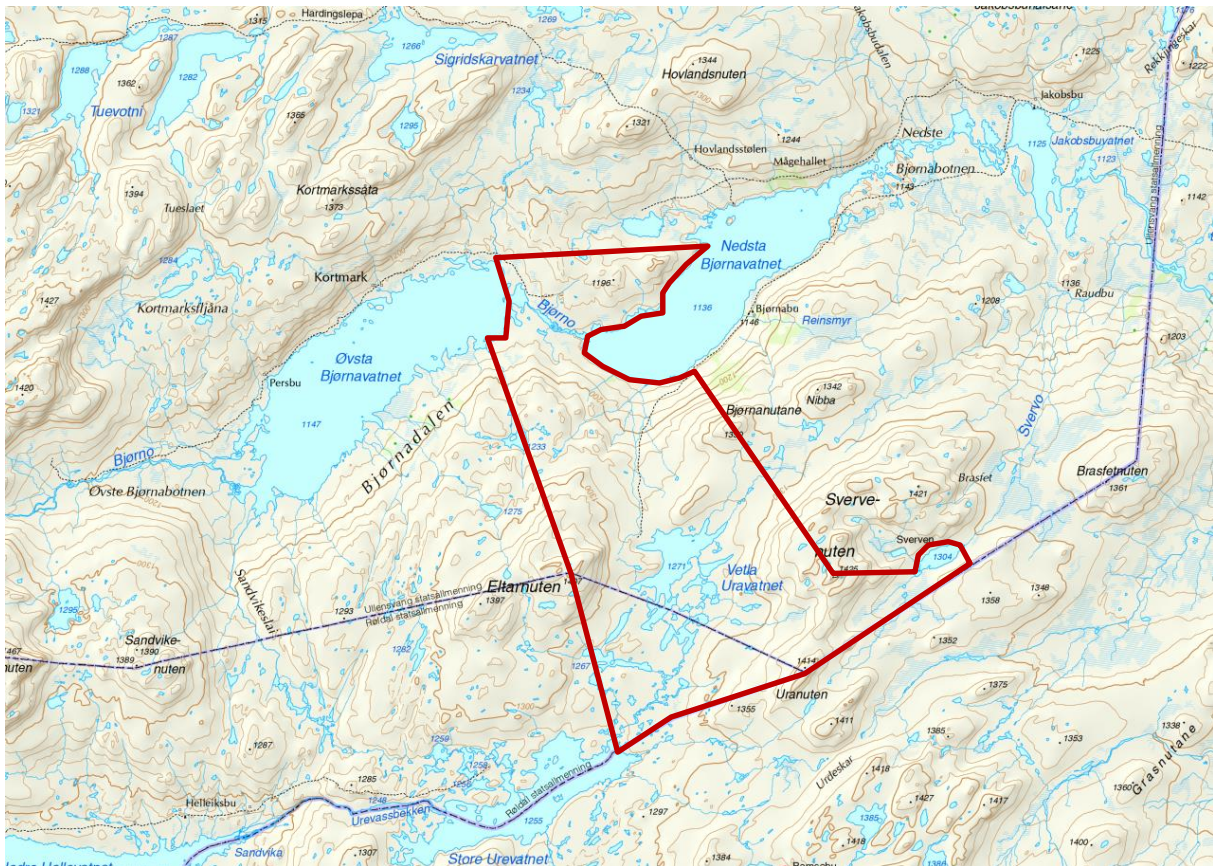
Området Hola mellom Vråsjøen / Store Saure og Viervatnet synes å kunne være en flaskehals for trekket sørover i Tinn (Vinje). Det ble av rettighetshavere i Vinje tatt til orde for å prøve en fredningssone i dette området. Det var imidlertid ulikt syn på dette blant berørte rettighetshavere og det ble ikke enighet om å prøve en fredningssone i høst. Rettighetshaverne i Vinje mellom Vråsjøen og Store Saure besluttet imidlertid å ikke jakte på sin del av foreslått fredningssone. Merkede simler krysset dette område i løpet av jakta.

Fredningszone Eidfjord og Ullensvang statsallmenning

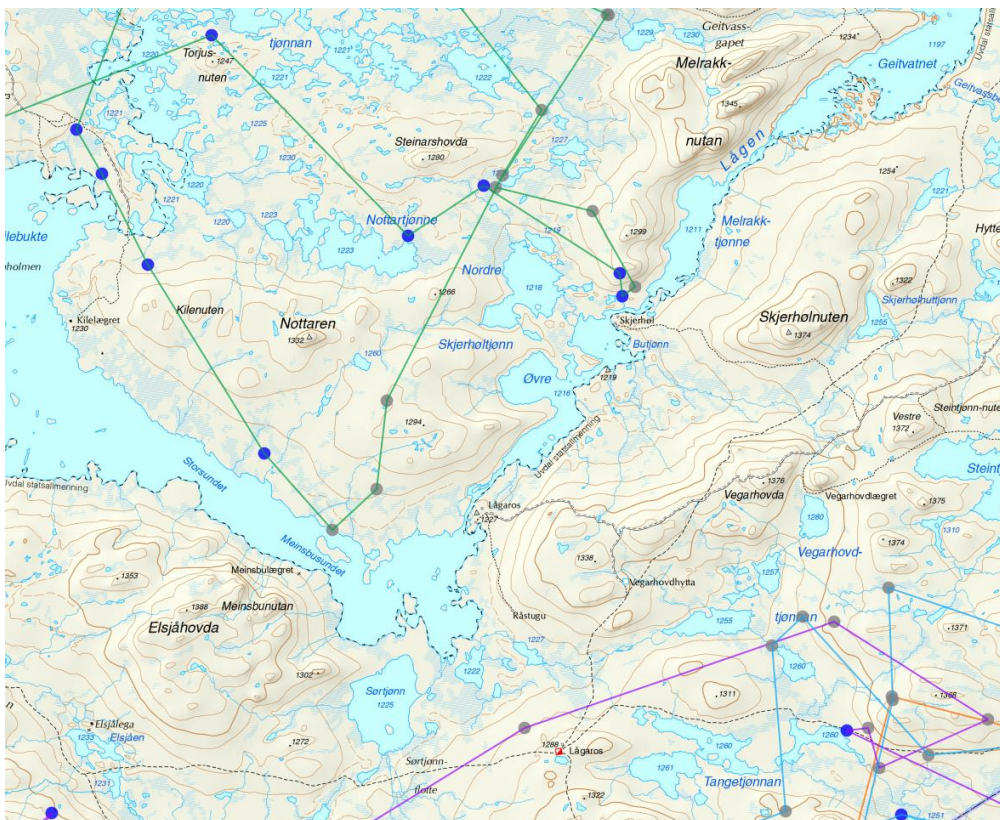
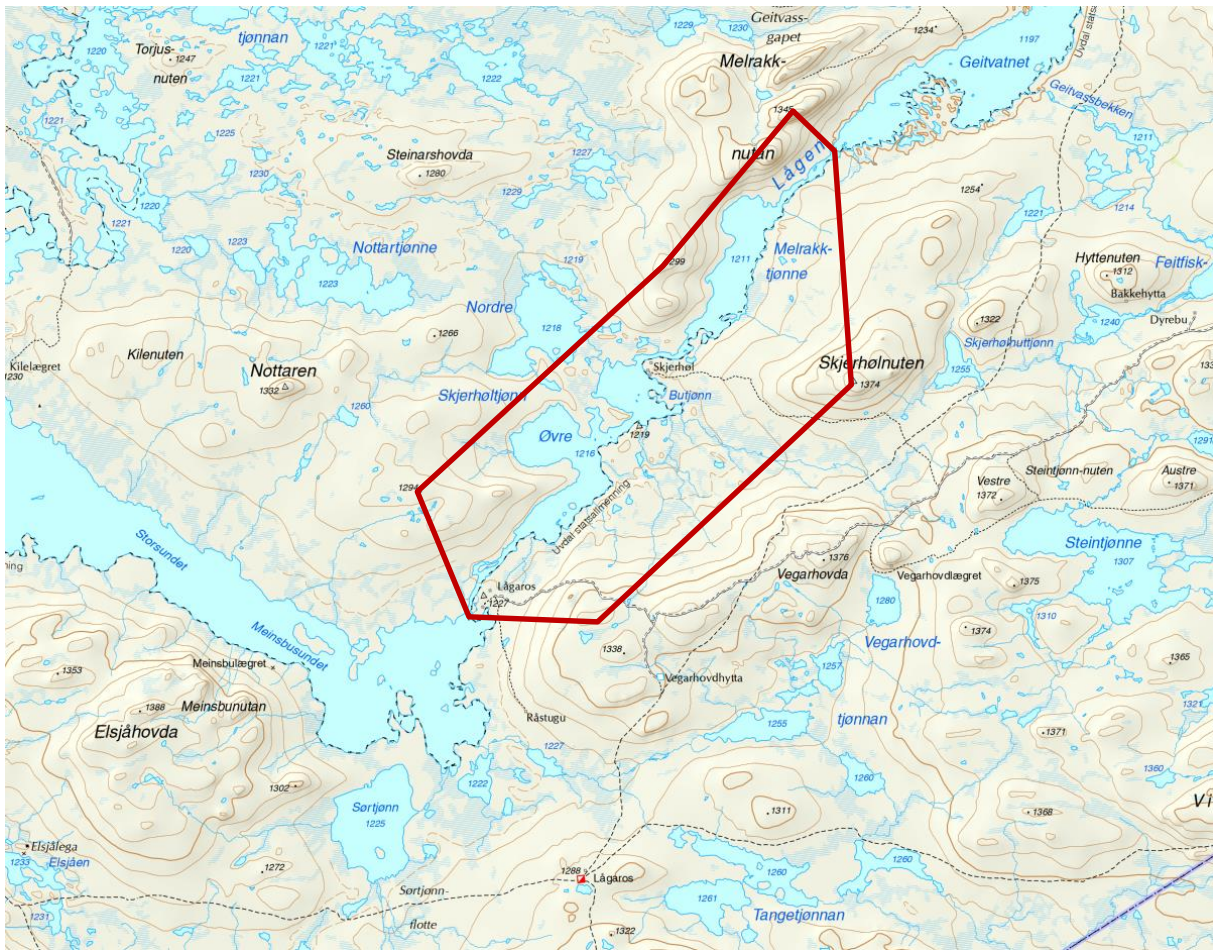
GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden 20. august til 16. september.

Fredningszone Ullensvang og Røldal statsallmenning

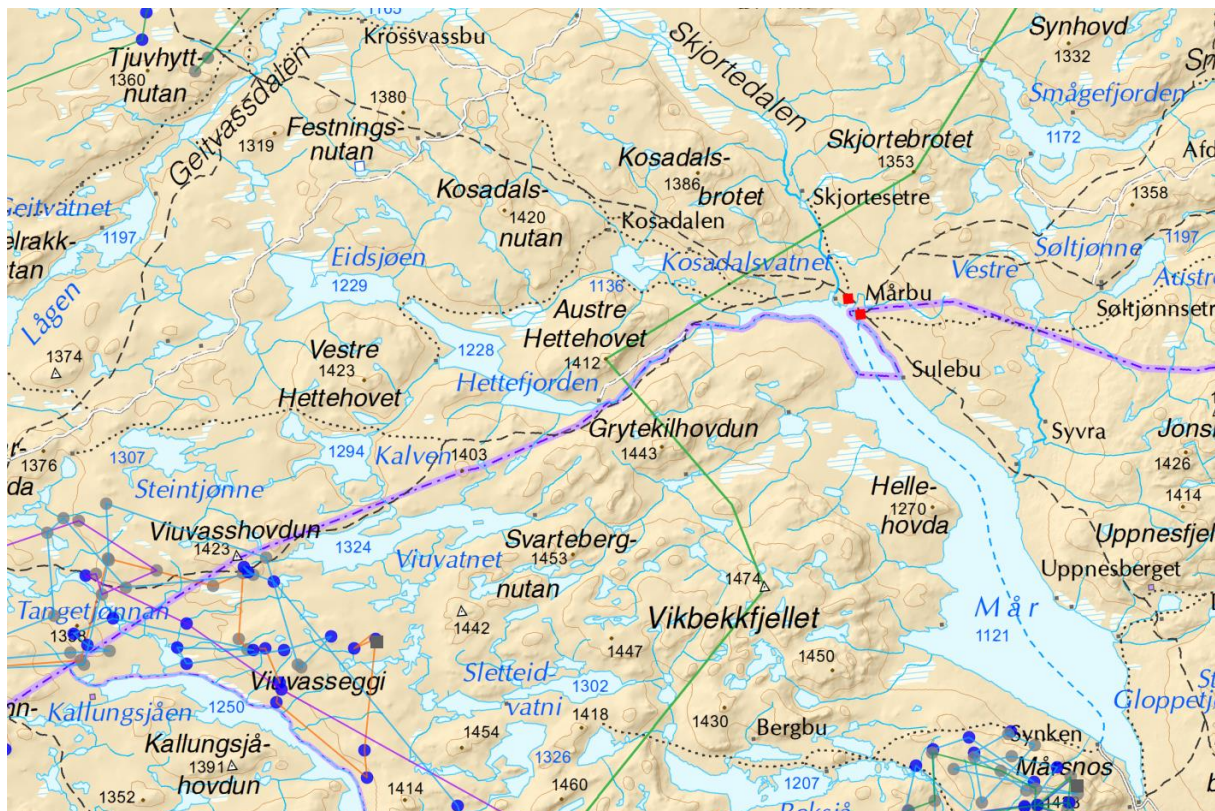
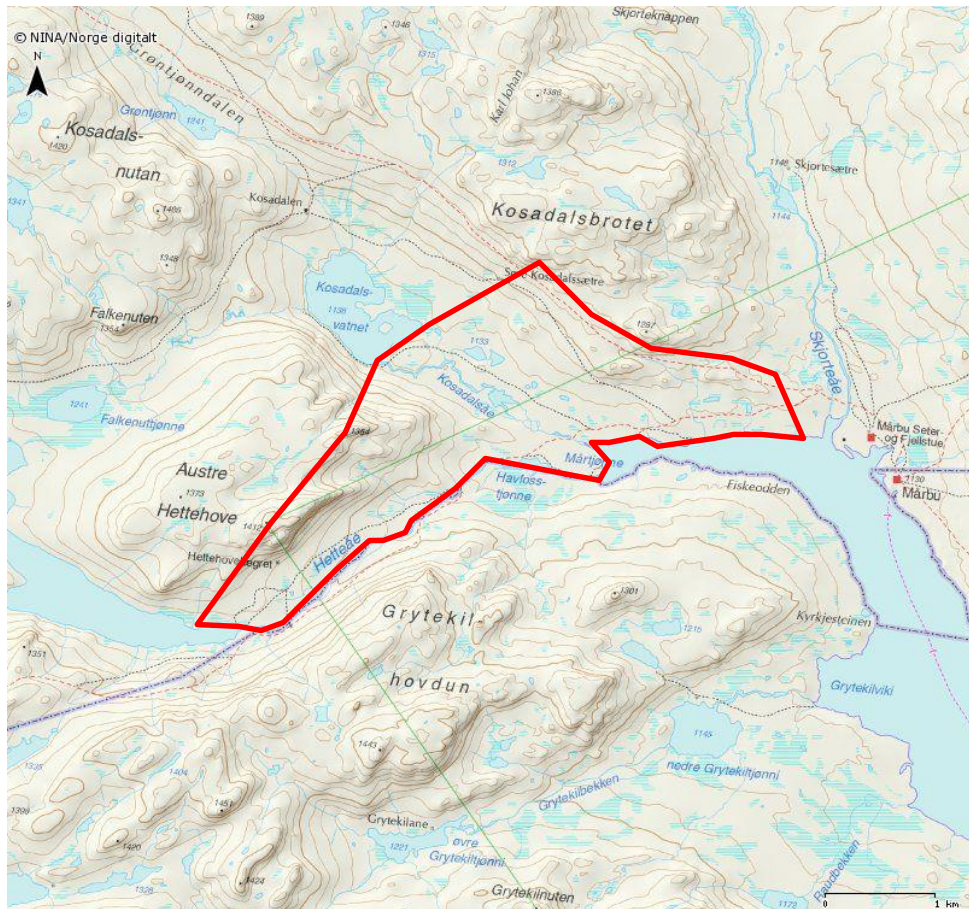

GPS-posisjoner for simler i fredningssona i perioden 20. august til 16. september.

Fredningssone Øvre Numedal statsallmenning

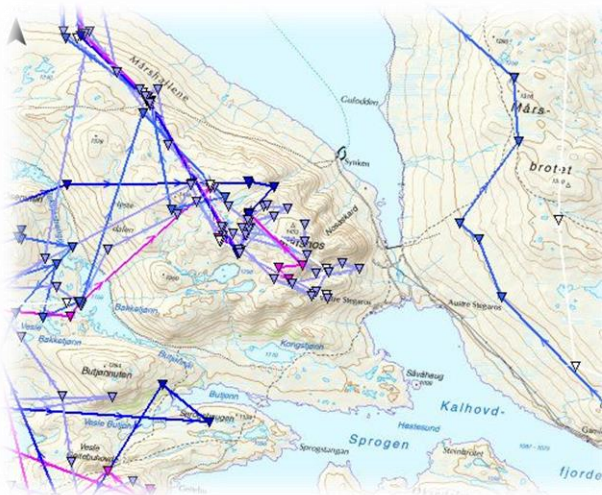
Fredningszone Havfoss – Opdal Renkompani

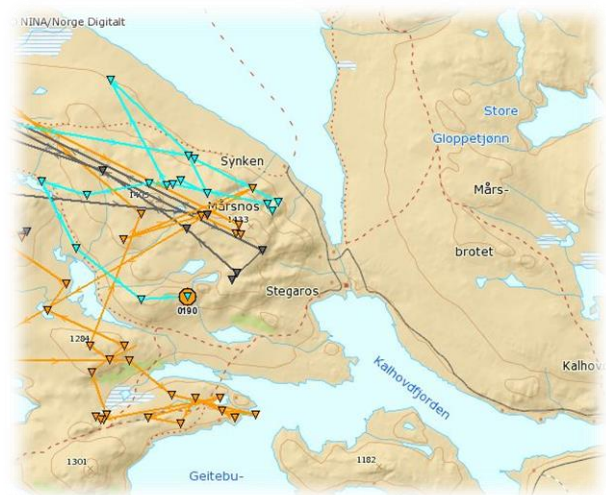
STEGAROS / MÅR

Nesten hvert år kommer reinen trekkende østover mot Stegaros, men blir der effektivt stoppet av folk, veier, trafikk og annen infrastruktur. Dette området er en absolutt barriere i hele barmarks perioden og jakta. Dersom reinen hadde kunnet krysse østover i dette området ville det ha gitt jakt i de østre områdene av Tinn, samt de private områdene øst i Nore og Uvdal. Dette da reinen på trekk vestover i stor grad ville ha blitt presset oppover langs Mår før den kunne trekke vestover. Dette ville også økt muligheten for å få reinen nord for Lågen og dermed inn i Hordaland på tur vestover. Dette bl.a. gjennom bruk av det gamle trekket over Høljabrotet og videre inn i Geitvassdalen.

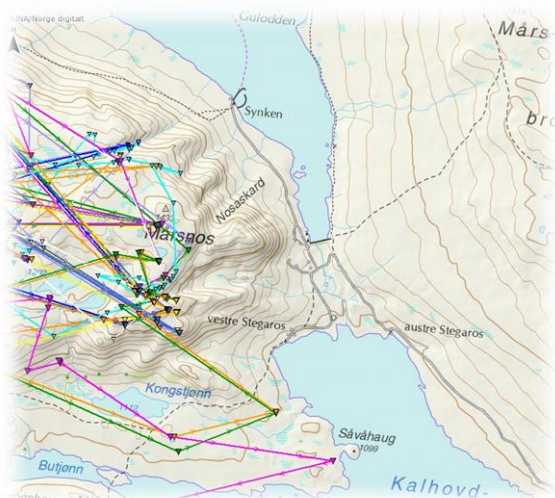
Dette området synes å ha en nøkkelrolle for å bedre reinens områdebruk i jakta. Det må skje en radikal omlegging av all infrastruktur og bruk av dette området. Dette er noe både grunneiere, offentlige myndigheter og andre aktører i området må ta tak i for å se om det kan finnes avbøtende tiltak.

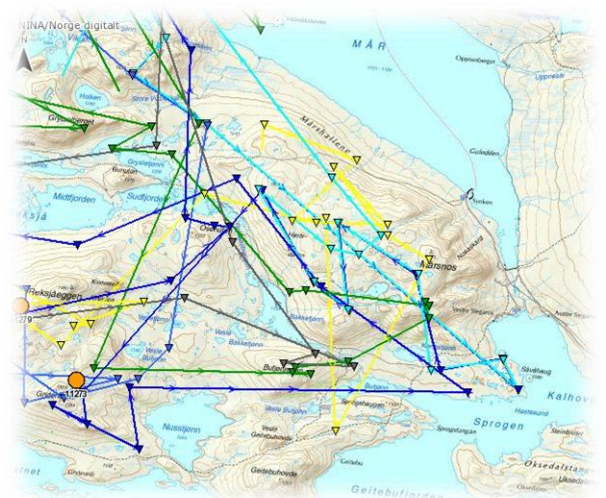
2013

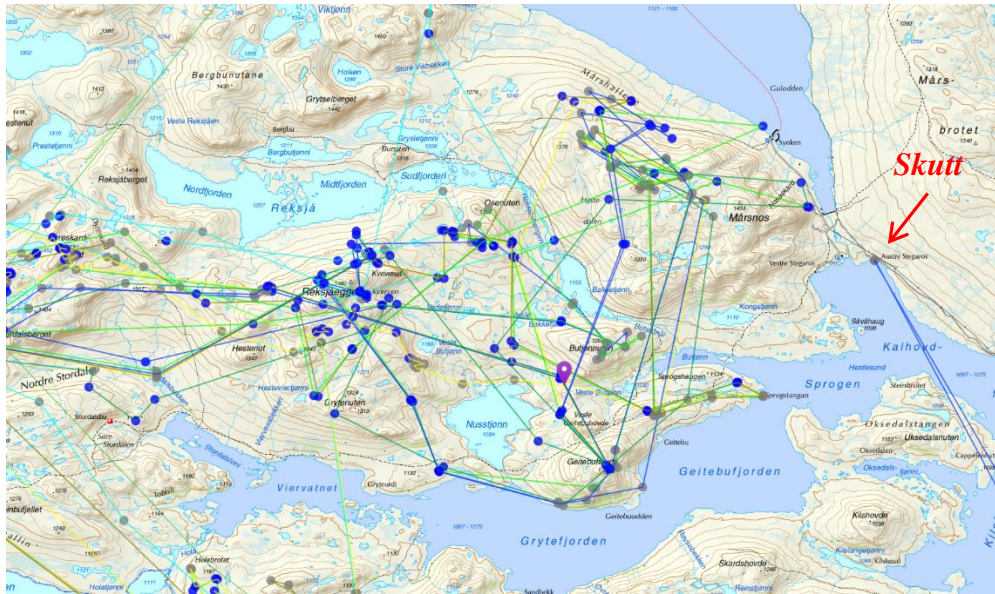
2015

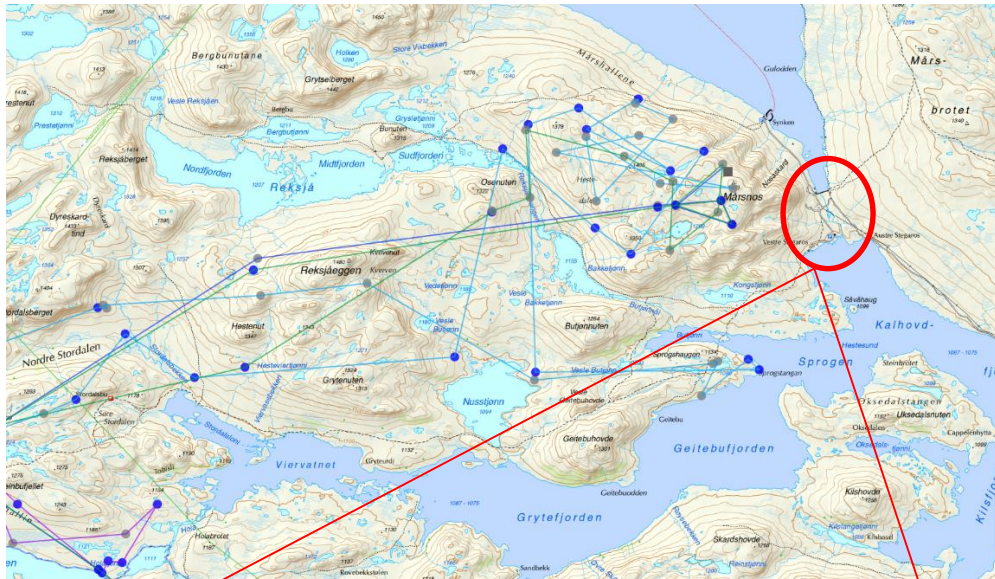
2014

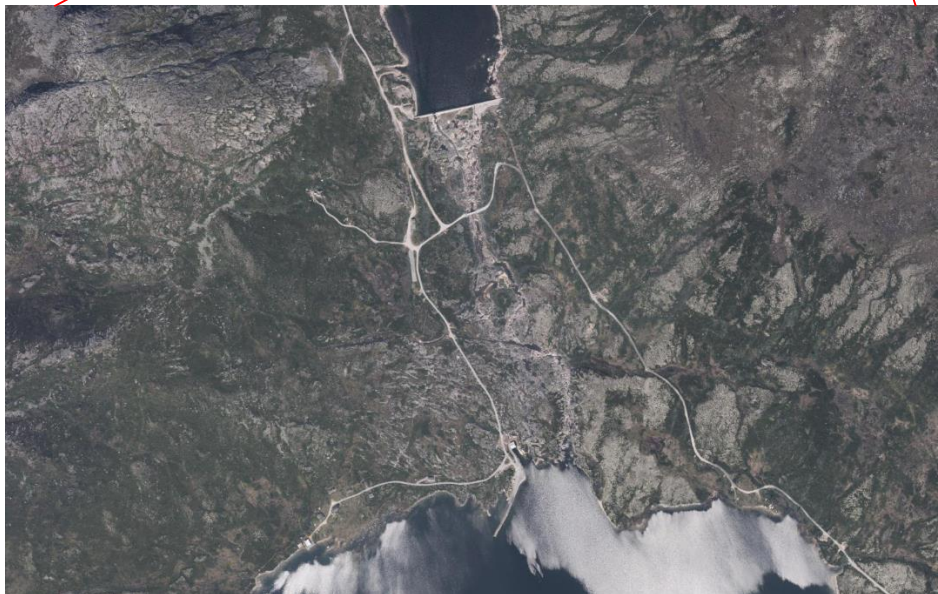
2016

2017

2018

INNLEVERING / UTFYLLING AV KONTROLLKORT

For at villreinutvalet skal ha mulighet til å innhente mye av de opplysningene som fremkommer av denne rapporten, er det helt avgjørende at alle kontrollkort som det er felt dyr på blir levert inn. Innleveringen god, men det er variasjoner på hvordan kortene blir utfylt. Av brukte kort er 98,5 % innlevert. Andel av ubrukte kort som er innlevert er 95 %.

For å få en oversikt over kortflyt / overføring av kort mellom vald er det ønskelig at jegeren på kontrollkortet påfører fellingssted. Det er valdnummeret til det vald dyret er felt på som ønskes – ikke stedsnavn. Et flertall av jegerne har de siste årene angitt fellingssted ved stedsnavn og ofte svært lokale navn. Dette gjør det både tidkrevende og i blant umulig å vite hvilket vald dyret er felt på. Jegerne på vald i Vinje er de flinkeste til å angi valdnummer for hvor dyret er felt. I Tinn som er ett vald med flere jaktfelt, angir jegerne nesten utelukkende stedsnavn i stedet for jaktfeltnavn. Økningen i andel kort med påført fellingssted skyldes trolig at rubrikken for påføring av fellingssted er flyttet fra kontrollkortets bakside til fremsiden.

Tabell 3: Kommunevis oversikt over andel av kontrollkorta hvor fellingssted (vald nr / stedsnavn) var angitt på kontrollkortet.

Kommune	Andel av innleverte kort hvor fellingssted (vald nr.) er påført						
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Nore og Uvdal	95 %	72 %	67 %	74 %	79 %	60 %	66 %
Tinn	91 %	80 %	47 %	57 %	65 %	34 %	15 %
Vinje	88 %	89 %	87 %	74 %	79 %	53 %	43 %
Odda	80 %	78 %	83 %	86 %	88 %	59 %	52 %
Ullensvang	83 %	68 %	71 %	78 %	64 %	53 %	46 %
Eidfjord	82 %	71 %	90 %	41 %	70 %	46 %	29 %
Ulvik	100 %	78 %	100 %	96 %	87 %	65 %	62 %
Hol	92 %	79 %	54 %	71 %	52 %	71 %	53 %
Hele vidda	88 %	79 %	75 %	70 %	74 %	51 %	43 %

Kort det er felt dyr på er brukt og skulle således vært korrekt utfylt. Generelt var det få kort som manglet valdnavn, men det var en større andel som manglet grunneiers underskrift. Flere kort manglet også underskrift fra jeger (jf. tabell 4). Kort som er kjøpt opp og overført av jeger/rettighetshaver til vald i Telemark, synes å være overrepresentert blant kort som manglet grunneiers signatur.

Tabell 4: Kommunevis oversikt over antall kort som mangler underskrift fra grunneier eller jeger.

Kommune	Valdnavn	Rettighetshavers sign.	Jegers sign.
Nore og Uvdal	0	5	5
Tinn	0	22	4
Vinje	3	4	16
Odda	0	0	3
Ullensvang	0	3	1
Eidfjord	0	2	10
Ulvik	6	10	0
Hol	0	4	1

OVERFØRING AV KORT

Hjorteviltforskriftens § 31 omhandler overføring av kontrollkort mellom vald innenfor villreinområdet. I forskriften er det et krav om skriftlig tillatelse både fra avgivende og mottakende vald ved overføring av kontrollkort. Hardangervidda hadde i årene 2015 – 2017 dispensasjon fra dette kravet slik at overføring av kort mellom vald kunne gjøres uten et formelt krav om skriftlig tillatelse. Dette var ikke tilfelle i 2018.

Av alle kort med felling der dyret er felt etter overføring til annet vald, manglet 89 % av korta skriftlig tillatelse fra avgivende vald. 64 % av korta manglet også tillatelse fra mottakende vald (hhv. 82% og 71% i 2017). Dvs. manglet påføring på kontrollkortet. Skriftlig samtykke kan imidlertid foreligge pr. e-post, sms ol.

I offisiell fellingsstatistikk blir felling registrert på det vald som har fått utstedt fellingsstillatelsen uavhengig av hvilket vald dyret er felt på. Dette gjør at vald som ikke har hatt dyr i jakta kan ha god felling iht. fellingsstatistikken. Vald med dyr og som mottar kort fra andre vald vil i realiteten ha større felling enn det som registreres. Nedenfor er det satt opp en kommunevis oversikt over antall dyr felt etter overføring. Dette iht. det som fremkommer av opplysninger på kontrollkortene. Tallene er minimumstall. Minst 122 dyr er felt i Vinje på kort tilhørende vald i en annen kommune. I de aller fleste tilfeller er det kort som er kjøpt opp av jegere / rettighetshavere på vald i Vinje og ikke jegere fra ande vald / kommuner som har reist til Vinje.

Nore og Uvdal: 29 av 77 felte dyr er felt etter overføring til annet vald. Alle disse er 12 stk. felt i Vinje

Tinn: Tinn kommune er ett vald (HA-Tinn) som igjen er oppdelt i mange utmarkslag / jaktfelt. Med manglende / varierende merking av korta er det ikke mulig å få en god oversikt over kortflyten mellom jaktfeltene i Tinn. Av 97 felte dyr er 22 stk. felt i Vinje og ett dyr felt i Nore og Uvdal.

Vinje: Minst 34 av 182 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 1 dyr registrert felt etter overføring til Tinn.

Odda: 9 dyr er felt etter overføring til Vinje og 1 dyr er felt i Tinn. Det fremkommer ikke av korta at det er felt dyr etter overflytting mellom vald innad i kommunen. Totalt 83 dyr ble felt.

Ullensvang: Minst 21 av 96 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 1 dyr felt i Tinn og 20 dyr felt i Vinje.

Eidfjord: Minst 40 av 91 dyr er felt etter overføring til annet vald. Av disse er 2 dyr felt i Tinn og 33 dyr felt i Vinje.

Ulvik: 16 av 17 dyr er felt etter overføring til vald i annen kommune. Av disse er 8 dyr felt i Nore og Uvdal og 8 dyr felt i Vinje.

Hol: Av 38 felte dyr er 20 dyr er felt i Tinn og 18 dyr er felt i Vinje.

Ut fra informasjonen på kontrollkorta vet en med sikkerhet at 200 dyr er felt etter overføring til annet vald. Da er overføring mellom jaktfelt i HA-Tinn ikke tatt med. Dette utgjør 23 % av alle felte dyr og utgjør et minimumstall for overføring av kontrollkort mellom vald.

I løpet av jakta ble det fattet vedtak om samjakt mellom statsallmenningene i Hordaland (Røldal-HA280, Ullensvang-HA281/HA282 og Eidfjord-HA283) fra og med 13/9. Ullensvang stanset jakta på sine områder etter 23/9, men jegerne kunne benytte kortene på andre vald etter denne datoen. Ut fra opplysninger på korta er ingen dyr felt i Røldal eller Eidfjord på kort fra Ullensvang etter 23/9. Ut fra det svært lille antall dyr felt etter 13/9 synes det lite trolig at mange jegere har benyttet seg av muligheten. Det er imidlertid positivt at en så omfattende samjakt ble prøvd ut i et år med lave kvoter og i en situasjon der det tidligere i jakta hadde vært jakt i store deler av området. Konklusjonen synes å være at åpning av slike uveisomme områder sent i jakta er uproblematisk, spesielt i år med små kvoter.

FELLING AV BUKK I BRUNST

Villreinutvalet har siden 2008 oppfordret jegerne til ikke å felle voksen bukk etter 20. september. I årene 2008 – 2012 ble det felt mellom 8 og 15 voksne bukker etter denne datoen, så dette syntes ikke å være noe stort problem.

Felling av voksen bukk etter 20. september økte vesentlig i årene 2013 – 2015, for igjen å bli lavere i 2016 – 2018, jf. tabell 5. Hva denne endringen skyldes er vanskelig å gi en objektiv forklaring på. Felling av voksen bukk sent i jakta synes imidlertid å avhenge av hvor på vidda dyra befinner seg og hvordan jakta har vært i disse områdene tidligere i jakta. Det totale uttaket vil selvsagt også påvirke tallene fra år til år. Geografiske forskjeller kan nok også forklares med forskjeller i jegermassen, kortpriser og tradisjoner rundt villreinjakt.

Tabell 5: Antall voksen bukk felt etter 20. september årene 2013 – 2018.

	20. – 24. sept	25. – 30. sept	Sum etter 20. sept.
2013	33	36	69
2014	28	35	74
2015	21	29	50
2016	10	4	26
2017	15	13	28
2018	16	1	17

I 2018 oppfordret villreinutvalet ifm. kvotefastsettingen at jakta skulle avsluttes etter 23/9. Dette for at det ikke skulle felles mye simler på fridyrkort sist i jakta. De fleste vald fulgte ikke denne henstillingen og jegenes felling av type dyr etter 23/9 synes heller ikke å ha blitt påvirket av dette. Mattilsynets oppfordring via media om at jegerne måtte felle bukk for innsamling av CWD-prøver, også sent i jakta, synes heldigvis heller ikke til å ha blitt fulgt. En jakt på det som i mange tilfeller er bukk i brunst, samsvarer lite med jakttradisjonene på Hardangervidda, som har hatt et sterkt fokus på reinen som matressurs.

INNLEVERING OG REGISTRERING CWD-PRØVER

Hardangervidda villreinområde startet i 2017 med innsamling av CWD-prøver fra felte dyr. Dette som ledd i å undersøke og forhåpentligvis konstatere at skrantesyken som ble oppdaget i Nordfjella ikke finnes på Hardangervidda. Innsamling av CWD-prøver ble videreført i 2018 og det var da pålegg om innsamling av både hjerneprøve og lymfeknuter fra alle felte dyr eldre enn kalv.

Ved vurdering av årets kvote ble det fra villreinutvalets side vektlagt å få inn flest mulig CWD-prøver, samtidig som det ikke skulle legges opp til en bestandsnedgang. Dette som følge av en bestandssituasjon der kalvetilvekst og bestandsstørrelse var vesentlig lavere enn fastsatte mål i bestandsplanen. Kvoten måtte som følge av dette settes lavt, men ble samtidig satt så høyt at det kun var sannsynlig med marginal bestandsvekst. Det ble derimot vektlagt å felle få simler for å bygge opp simleandelen og dermed kommende års kalveproduksjon. Dette resulterte i en kvote med hovedvekt av frie dyr (i praksis bukkkort). Dette samsvarte også med erfaringen fra Nordfjella der det syntes å være størst sannsynlighet for å oppdage eventuell CWD-smitte hos voksen bukk. Det var slik sammenfallende interesser mht. CWD-prøver fra bukk og ønske om redusert simleuttak.

Villreinutvalet sendte i februar en henvendelse til Veterinærinstituttet mht. antall prøver som burde samles inn fra Hardangervidda i 2018 og årene fremover. Veterinærinstituttet svarte i mars måned at det ikke forelå noe konkrete råd om dette utover at det var ønskelig med flest mulig prøver, raskest mulig, men at dette måtte skje over flere år. Villreinutvalet fikk på et møte 22. mai for første gang presentert ulike modeller fra Veterinærinstituttet mht. antall prøver og antall år før Hardangervidda eventuelt kunne friskmeldes. Det ble imidlertid presisert at det var Mattilsynet som måtte fastsette sikkerhetsnivå for eventuell friskmelding og dette ville påvirke antall prøver som måtte samles inn. På det samme møtet presenterte villreinutvalet kvoteforslaget og hva dette var forventet å resultere i antall felte dyr. Mattilsynet var tilstede på møtet men kommenterte ikke kvoteforslaget.

Villreinutvalet hadde allerede 17. april oversendt sin kvoteanbefaling til villreinnemda. Et kvotevedtak villreinnemda la til grunn for sitt kvotevedtak 26. april. Nemnd og utval hadde ifm. kvotevurderingen således ingen signaler fra hverken Veterinærinstituttet eller Mattilsynet mht. antall CWD-prøver som var ønsket inn fra Hardangervidda i 2018. Nemnda sitt kvotevedtak ble påklaget og havnet hos Miljødirektoratet for endelig avgjørelse. Miljødirektoratet opprettholdt nemnda sitt kvotevedtak (som var iht. utvalets anbefaling) i brev datert 13. juni. Miljødirektoratet skriver i sitt vedtak følgende når det gjelder CWD-prøver: «vi vil fremheve at nemndas vedtak (og utvalets tilråding) støtter godt opp om ønsket om å teste flest mulig voksne dyr felt under jakt med tanke på undersøkelse av forekomst av skrantesyke.»

Overraskelsen var således svært stor når Mattilsynet i brev datert 6. juli 2018 kom med et pålegg om innsamling av 1.000 CWD-prøver (bl.a. 750 bukk) fra Hardangervidda i 2018. Et pålegg som ikke hadde noe realisme sett opp mot vedtatt kvote og det faktum at kontrollkort / fellingstillatelser allerede var sendt ut til alle vald. Mattilsynet viste med dette at de ikke har den minste forståelse eller respekt for de prosesser og tidsfrister som gjelder for fastsetting av kvote og utsending av fellingstillatelser. Ønske om dialog med forvaltningen synes også fraværende, all den tid selv ikke Miljødirektoratet var klar over dette kravet ved sin ankebehandling. Dette illustreres ytterligere gjennom Mattilsynet sin beskjed til Miljødirektoratet om å forberede et opplegg for supplerende av antall prøver, dvs. statlig felling i etterkant av jakta.

Villreinnemda og villreinutvalet sendte den 11. juni et felles brev til Mattilsynet og Miljødirektoratet der det ble redegjort for realitetene når det gjelder årets kvote og at det ikke var realistisk å oppnå det antall prøver som Mattilsynet ønsket. Det ble videre presisert at det ikke under noen omstendigheter ville bli aksept for statlig felling utover ordinær jakt i 2018/2019. Miljødirektoratet svarte på denne henvendelsen i brev datert 21. september og skriver der følgende; «*Miljødirektoratet og Mattilsynet vil understreke at et ekstraordinært uttak i form av statlig felling på Hardangervidda, med utgangspunkt i dagens situasjon, ikke er aktuelt*». Videre fremkommer det av brevet at Mattilsynet og Miljødirektoratet er enig i nemd og utval sitt ønske om dialog. Dette i en tidlig fase slik at en bl.a. ved kvotefastsettingen for 2019 har felles forståelse av hva som er ønskelig og mulig mht. avskyting og prøveinnsamling.

Innlevere cwd-prøver Hardangervidda 2018

Ved innlevering av cwd-prøver skal jegerne registrere opplysninger om prøven / dyret via nettsiden www.settogskutt.no. Disse opplysningene blir igjen overført til hjorteviltregisteret hvor det er mulig å finne prøvesvar på enkeltprøver, samt se statistikk for antall innsamlede prøver. Det viser seg at det ikke er alle jegerne som registrerer opplysningene på www.settogskutt.no og at det er registrerte prøver på settogskutt som ikke blir registrert på hjorteviltregisteret. Dette gjør at antall prøver som fremkommer innlevert fra jakta blir for lavt. Veterinærinstituttet har også sin egen statistikk når det gjelder innsamlede prøver og det er der mange prøver fra jakt som blir plassert i kategorien «uspesifisert», som følge av manglende opplysninger på innsendte prøver. Dette gjør at tallet for antall innleverte prøver registrert i kategorien «jaktet/slaktet» blir for lavt og ikke gjenspeiler det reelle antall innleverte prøver fra jakta. Det er videre mange prøver som mangler opplysninger om villreinområde og som kun er registrert på kommunenivå. Villreinutvalet har bistått Veterinærinstituttet med å plassere uspesifiserte prøver til rett villreinområde.

Pr 09.11.2018 er det iht. registrerte opplysninger fra Veterinærinstituttet innkommet **556** cwd-prøver fra Hardangervidda (kun 341 prøver fra jakt reg. på hjorteviltregisteret). Med 608 felte dyr eldre enn kalv gir dette en innsamlingsandel på minst 91% (flere prøver er fortsatt ikke blitt plassert i et villreinområde). Dette må sies å være meget bra og jegerne fortjener ros for godt utført arbeid i 2018! Tallet for antall innleverte cwd-prøver er fremkommet ut fra følgende opplysninger:

- *totalt registrert 577 innleverte prøver fra Hardangervidda i 2018.*
- *må trekke fra 77 prøver som ikke kommer fra jakt (fallvilt).*
- *tillegg på 56 prøver som ikke er registrert på noe villreinområde, men som villreinutvalet har dokumentert kommer fra Hardangervidda.*

Villreinutvalet har fått tilbakemelding på ett forhold som kan ha medført manglende innlevering av cwd-prøver i høst. Med lav kvote er det mange vald i Telemark med god felling, som har kjøpt kontrollkort fra vald i Hordaland og Buskerud. I mange tilfeller har de kun fått tilsendt kontrollkorta og ikke cwd-prøvesettene. Trolig som følge av at det er lettere og billigere å sende kontrollkortene som brev, mens prøvesettene måtte ha blitt pakket og sendt som pakke. Dette har gjort at det i enkelte områder har vært mangel på prøvesett. Noen prøvesett er også blitt glemt igjen, mistet, og prøver er glemt på fjellet osv. Uansett har jegerne gjort en god innsats.

Villreinutvalet har sjekket registreringen av innleverte prøver med utgangspunkt i påklistrede strekkoder (for cwd-prøve) på innleverte kontrollkort, der dyret er felt på et annet vald enn der kortet er utstedt. Dette for kontroll av om jegerne har registrert dyret på det vald dyret er felt eller om det er registrert på det vald kortet er utstedt på. Jegerne synes å ha registrert cwd-prøvene riktig, dvs. på det vald hvor dyret er felt.

Av 125 undersøkte kort med påklistret strekkode for cwd-prøve, er det kun 46 % av prøvene som synes å være riktig registrert i både settogskutt og hjorteviltregisteret. Undersøkte prøver fordeler seg slik:

- 57 stk. er registrert på både www.settogskutt.no og www.hjorteviltregisteret.no
- 43 stk. er ikke registret på settogskutt eller hjorteviltregisteret.
- 8 stk. er registrert på settogskutt, men ikke på hjorteviltregisteret.
- 17 stk. er registrert på hjorteviltregisteret, men ikke på settogskutt (fra HA-Tinn).

Det synes å være en jobb å gjøre med å motivere alle jegerne til å registrere prøvene på www.settogskutt.no, samt gjøre systemet mer brukervennlig. I tillegg kan det nok være forhold ved systemenes dataoverføring som eieren av disse systemene må se nærmere på.